

СТАНОВИЩЕ

**по конкурс за заемане на академичната длъжност "професор"
по специалност 2.1 Филология. Български език
съгласно обявата в „Държавен вестник“ № 93 от 22.11. 2022 г.
с кандидат: д-р Явор Милтенев, доцент в Института за български език "Проф.
Любомир Андрейчин" на БАН**

**Рецензент: д-р Татяна Димова Славова, професор в Софийския университет
"Св. Климент Охридски"**

Доц. д-р Явор Милтенев е единствен кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност "професор" в професионално направление 2.1 Филология, научна специалност Български език, обявен в „Държавен вестник“ № 93/22.11. 2022 г. Той има 17 години трудов стаж в Института за български език "Проф. Любомир Андрейчин" на БАН, където от 2014 г. заема академичната длъжност "доцент".

За участие в конкурса доц. д-р Явор Милтенев е представил следните материали с оглед на наукометричните показатели според минималните национални изисквания за длъжността "професор": основен хабилитационен труд монография "Слова от колекцията Златоструй с неизвестен гръцки източник. София: Авалон, 2021, 250 с., ISBN: 978-954-9704-40-2); 3 статии и 2 студии, публикувани в научни списания, реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация (Web of Science и Scopus); 13 статии и една студия, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове. След 2014 г. са отбелязани 20 цитирания на негови публикации в научни издания, реферирани в Web of Science и Scopus. За същия период кандидатът е участвал в 18 научни конференции (9 международни, 3 в чужбина) и в 15 научни проекта (4 международни, 11 национални, на един от тях ръководител). Публикационната и научната дейност на доц. д-р Явор Милтенев се равнява на над 990 точки (показатели А-Е), което надвишава в значителна степен минималните национални изисквания според ЗРАДРБ за получаване на академичната длъжност "професор".

От 2012 г. Явор Милтенев е член на Асоциацията на византинистите и медиевистите в България и член на Seganum – Изследователски център за история и култура на Средиземноморието и Югоизточна Европа, Лодзки университет. През 2022 г. за своите научни постижения той е отличен с наградата „Питагор“ в областта на хуманитарните науки (Министерство на образованието и науката на България).

Научната продукция на доц. д-р Явор Милтенев е в областта на историята на средновековните славянски текстове, преводи и ръкописи, славянската и византийската текстология, старобългарските азбуки, класификацията на най-старите славянски ръкописи, историческата лексикология и лексикография, византийско-славянската патристика, славянските ръкописни сбирки, рецепцията на византийското книжовно наследство в България, издаването на средновековни славянски текстове, изучаването на техния език и тяхната роля в културен и литературен аспект. Тази научна продукция представя доц. д-р Милтенев като изследовател със специфичен широк научен профил, разностранни интереси, международно известен и признат учен.

Основният хабилитационен труд монографията "Слова от колекцията Златоструй с неизвестен гръцки източник" е посветен на десет произведения от преводната сбирка Златоструй, за които досега не е открит съответен гръцки текст. Тази тяхна обща особеност е причината Милтенев да ги събере и проучи в цялост, което се осъществява

за пръв път в изследователската традиция. Някои от словата досега изобщо не са били изследвани или са били изследвани слабо и тяхното проучване е едно от множеството достойнства на монографията. За всяко едно от тях авторът на книгата прилага един и същ комплексен подход: съпоставя значителен брой преписи, идентифицира различните текстови версии и редакции, извършва езиков анализ и издание с критически апарат. Заключение на Милтенов е, че по-голямата част от десетте слова не са преводни, а оригинални старобългарски съчинения. Непреводният характер на словата от колекцията Златоструй с неидентифициран гръцки аналог, както и времето и мястото на тяхното създаване, насочват Явор Милтенов да търси авторството им сред старобългарските книжовници най-вече в лицето на Климент Охридски, опирайки се преди всичко на текстови успоредици със сигурни и предполагаеми негови творби. Тези слова разширяват обхвата на оригиналното старобългарско писмено наследство и осветляват въпроса как се е формирал репертоарът на старобългарската книжнина. В това се състои големият принос на автора на монографията Явор Милтенов – един от най-добрите съвременни познавачи на текстовата история на колекцията Златоструй.

На различни теми и аспекти от колекцията Златоструй са посветени още няколко публикации. В една от тях (2017) първият славянски сборник с хомилии на Йоан Златоуст се разглежда в контекста на разцвета на българската книжовна традиция от X в. и успешното възприемане на византийските образци чрез събиране и подбор на авторитетните произведения на византийската традиция, последвана от различни механизми на адаптация, трансформация и съкращаване. От голямо значение за реконструиране на протосбирката Златоструй и за нейното разпространение на Балканите се оказват три сръбски ръкописа от XIV в., писани в Хилендарския манастир на Атон, на които Явор Милтенов обръща специално внимание (2014). Други три непроучени руски сборници, които съдържат избрани славянски преводи на Златоустови хомилии, но досега не са били причислявани към цар-Симеоновата сбирка, са идентифицирани от Милтенов за първи път (2019). Специална публикация е посветена на рецепцията на византийската писмена култура в средновековна България с оглед на общите съставителски стратегии и общите пасажии между колекцията Златоструй и т. нар. Княжи изборник като представители на най-интересните и значими старобългарски антологии (2014). Именно съставянето на преводни и компилативни антологии, според Милтенов, е основната и може би най-важна особеност на рецепцията на византийското книжовно наследство в старобългарската преводна литература от IX–X в. и съществена характеристика на термините „преславска цивилизация“ (2014) и “Златен век” (2019). Публикациите от този тематичен кръг очертават участника в конкурса за академичната длъжност “професор” като вещ познавач на българската книжовна традиция през X в. и усвояването на византийските литературни модели от гледище на преводаческите стратегии, адаптирането на византийските образци, съставянето на антологии, държавната подкрепа, ролята на аристокрацията и владетеля и т.н.

С голяма научна стойност са новаторските изследвания на доц. д-р Милтенов от последните години, фокусирани върху най-старите славянски ръкописи. Проучванията са свързани с участието на автора в международния научен проект *The Origin of the Glagolitic-Old Church Slavonic Manuscripts*. В студията “Проблеми и перспективи пред проучването на „класическите“ старобългарски паметници” (2019) Милтенов критично преосмисля ключови въпроси от изследователската традиция на най-ранните славянски ръкописи (определянето им като корпус и канон, опитите за относителното им хронологизиране, локализиране и класифициране), като допълва коментиранияте проблеми със собствени наблюдения. Темата за локализирането на най-ранните славянски ръкописи е специално разработена (2021) с оглед на три лингвистични критерия: изменението на задната редуцирана ъ в гласна о, взаимната замяна на ж и оу и

замяната на ж с о. Нова ценна информация за преписваческите грешки (пропуски, добавки, замени на букви) в най-ранните славянски ръкописи съдържа публикация от 2018 г., в която Милтенев реконструира важни характеристики на процеса на четене, възприемане и преписване на текстове през славянското средновековие.

В три свои разработки (2019, 2021) доц. д-р Милтенев засяга проблеми, свързани с глаголическото Зографско евангелие, провокирани от дигиталното му издание на сайта на Руската национална библиотека. В тях той показва умение да анализира и обобщава спорните и нерешените проблеми, предлагайки свои решения и концепции независимо дали става въпрос за датирането и произхода на Зографския кодекс, оригиналното съдържание и бележките за литургическо използване на ръкописа, влиянието на кирилицата в навиците на кописта, оставените от преписвача кирилски и глаголически глоси в полетата (едни от най-ранните примери за редакторска дейност в писмен славянски източник), вмъкнатите в оригиналния ръкопис три глаголически тетради, на които за първи път се прави комплексно описание и изследване.

Доц. д-р Явор Милтенев е автор и на редица изследвания в областта на старобългарската лексикология и лексикография (2016, 2021, 2022). Във фокуса му са както старозаветни книги и чети-миней (ръкопис № 1039 от Националната библиотека в София), така и „маргинални“ текстове от X–XI в. (бележки, оставени от ръцете на преписвачите на старобългарски ръкописи, надписи и оловни амулети от същия период). Екскерпираниите от Милтенев редки думи и хапакси, както и направените нови интерпретации на анализирания материал, разширяват представата за старобългарското слово богатство и допълват лексикографските наръчници. В някои случаи разглежданите лексеми функционират като маркер и диференциращ признак за време и място. Такъв е случаят с “преславските лексикални маркери”, на които Милтенев посвещава специално изследване (2020), в което прави успешен опит за ново концептуално осмисляне чрез методология за анализ на лексика, характерна за книжовни произведения, създадени в Източна България от края на IX до последната четвърт на X в.

В заключение ще обобщя, че доц. д-р Явор Милтенев участва в конкурса с многопосочна научна продукция, която се отличава с висок професионализъм, разностранни компетентности, интердисциплинарен подход, богат извороведчески материал, аргументираност на тезите. Оригиначните му теоретични и методологически приноси го превръщат в един от най-ярките представители на своето поколение филолози медиевисти. Кандидатът отговаря напълно на минималните национални изисквания по чл. 2б (ал. 2 и 3), чл. 60 (ал. 1, 2, 3) от ЗРАСРБ и чл. 1а от ППЗРАСРБ, на Правилника за условията и реда за придобиване на академичната длъжност “професор” в БАН и на Правилника на ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“ за заемане на академичната длъжност “професор”. Затова убедено препоръчвам на Научния съвет на ИБЕ да избере доц. д-р Явор Милтенев на академичната длъжност “професор”, специалност 2.1. Филология. Български език.

15.03. 2023 г.
София

Подпис:
(проф. дфн Татяна Славова)